

Radko Polič – Rac, foto Peter Uhan

nagrada bert
Tina Bernik

Radko Polič – Rac

Po 100 filmih še vedno brez življenjske vloge

»Če bi sestavil skupaj vse moje vloge v slovenskih filmih po osamosvojitvi, ni vsega skupaj za eno dobro vlogo. Nas so izbrisali,« pravi Radko Polič – Rac, dobitnik nagrade bert za življenjsko delo na področju filmske igre.

Radku Poliču so se naključno zgodile vse ključne stvari. Vsaj tako se zdi, čeprav pri teh naključjih zagotovo ne gre prezreti talenta, s katerim je iz priložnosti, ki so mu priletele na pot, potegnil največ, kar je lahko. Oziroma kot so mu dopustili ali namenili. Naključno je, takrat še 17-letni smrkavec, leta 1959 pristal na avdiciji za slovenski film *Nočni izlet* v režiji Mirka Groblerja, v katerem je igral »nekega majhnega huligana«,

in enako naključno nato še na sprejemnih izpiti za Akademijo za gledališče, radio, film in televizijo, na katere je zašel leta 1961. »Sam sem hodil v gledališče in sem bil zaljubljenec v film, ne zato, ker sem igral v filmu, ampak ker sem film imel preprosto rad. Še danes ga imam zelo rad. Zdi se, da sem bil rojen za to, ampak nisem imel nobene potrebe, da bi igral v filmu. Nisem razmišljal o tem, le usoda je hotela, da sem bil sprejet na akademijo in se začel ubadati s tem, jaz pa sem tak, da če se nečesa lotim, poskušam to izpeljati do konca, poleg tega pa sem tudi zelo trmast in svojeglav,« je iskren Polič, ki obžaluje, da kljub vsemu nikoli ni prišel do svoje življenjske filmske vloge.

»Do filma *Nočni izlet* sem prišel zelo čudno. Mitja Predalič, moj edini pravi prijatelj iz otroških, gimnazijskih let, s katerim sva bila kot rit in srajca in ki je pozneje padel s strehe ter se ubil, je vse življenje hotel biti igralec; prepričal me je, naj grem z njim za družbo v Kinoteko na avdicijo za nov slovenski film. Na avdiciji, zdi se mi da prvi v Ljubljani, je bilo ogromno ljudi, še na cesti je bila gneča, ogromno bodočih igralcev in igralk, tudi Mojca Ribič, Špela Rozin, Tone Slodnjak. Tam so delili listke s številkami in Mitja je vzel dva, še enega zame, da bi bil sam prej na vrsti.« Ko je prišla vrsta na Mitjo, pa je ta na oder potegnil Radka. Na odru pred platnom kinotečne dvorane, kjer so ga čakali kamera, direktor filma, režiser in direktor fotografije ter organizator,

ki so z vsakim kandidatom posneli isti prizor, eno različico z moškimi in eno z ženskami, so mu dali list papirja in ga vprašali, ali si lahko zapomni tekst. »Odgovoril sem, da lahko malo po svoje, in sem se tam zajebaval in zafrkaval. Preden smo odšli, pa je skočil z odra Peter Zobec, mislim, da je bil on, in mi rekel, naj pridem še enkrat naslednji dan. Sem si mislil, porkamadona, pa bom še enkrat šprical šolo. Ko sem na avdicijo prišel drugič, sem imel že partnerico in več prizorov, čez en teden pa je na dom prišlo obvestilo, da sem dobil vlogo. To je bil začetek moje filmske kariere, ampak niti takrat, ko sem odigral film, nisem razmišljal o študiju na akademiji. Hotel sem na medicino.«

A mu medicina očitno res ni bila namenjena, saj se je po premieri *Nočnega izleta* spomladi leta 1961 pri Figovcu zgodilo še eno na videz nepomembno, v resnici pa usodno srečanje z Mirkom Bogatajem, ki ga je prosil za pomoč pri vadenju prizora za sprejemni izpit na AGRFT. »In sem mu pomagal. Ko sva prišla na sprejemca na akademijo, pa je on zablokiral in ni mogel reči ne bu ne mu. Igralci te blokade zelo dobro poznajo. Tudi meni se je v življenju zgodilo, da nisem vedel, kdo sem, kaj sem, pač film se ti strga, po domače povedano, ampak njemu se je to zgodilo zaradi grozne treme, strahu.« In ker je Mirko zamrznil, je med njegovim poskusom, da bi se spravil k sebi, avdicijo nevede opravljal Radko. Mislil je, da se samo malo pogovarja s profesorji; nekaj jih je namreč poznal že od prej, ker je njegov oče, pisatelj in politik Radko Polič, delal na ministrstvu za kulturo. Pino Mlakar, profesor za gib in balet, je celo stanoval na Vošnjakovih 8, pod Poliči, tako da ga je vsak dan srečeval. In so se malo pogovarjali, iz pogovora pa je prišel predlog, naj kaj zrecitira, čeprav je, ker na pamet ni znal nič, potem nekaj prebral. Sledila je znana zgodba s Pinom Mlakarjem, ki mu je rekel, naj si predstavlja seme in kako to seme vzklije, zraste in ostari, ter naj, kakor ve in zna, enako naredi s svojim telesom. Radko si je, sicer začuden, a pripravljen na hec, izbral bor, ki mu je, planinski namreč, tudi najljubši.

»Vem, da se mi je zdelo hecno in sem sam od sebe šel v fetus pozicijo kot

majhno seme. Nato sem z enim prstom rinil ven, kakor da ven rine majhen bor ter počasi vstane in se skrivenči. Spomnim se, da sem bil zelo dolgo v eni taki čudni pozi in da sem rekel, 'zdaj je pa vame udarila strela in sem zgorel', ker nisem mogel več. Ti stari profesorji, ki so me imeli kasneje, pa so zaploskali. Meni je bil hec, sem bil kar malo zmeden. Vem, da je bil lep, sončen dan in je skozi zavese sijalo sonce in da sem naložil, da imam trening na Iliriji, pa so mi rekli, naj vseeno skočim v tajništvo in podpišem papirje. V tajništvu sem, še zdaj se spomnim, trikrat nekaj podpisal. Medtem ko sem se zajebaval in se šel kvazi sprejemca, so oni namreč že pripravili papirje, tako da sem se podpisal na prazne liste za sprejemca, oni pa so jih izpolnili. Spomnim se, da je tri, štiri dni za tem domov prišel oče in rekel, kaj pa ti rineš na akademijo. 'Kakšno akademijo?' sem vprašal, on pa: 'Danes sem zvedel, da si sprejet.' 'Kam?' In on: 'Na AGRFT.' Jeseni sem začel tja hoditi iz radovednosti, potem pa sem kar ostal. To se pravi, da sta kriva dva moja prijatelja. En moj sošolec za to, da sem šel na avdicijo za film, drugi, prijatelj, ki je stanoval blizu mene, pa da sem šel z njim na sprejemca in so sprejeli še mene.«

In tako se je izkalil Radko Polič, igralec, ki je v 60., 70. in 80. letih redno igral v filmih različnih žanrov ter sodeloval z vrsto jugoslovanskih režiserjev, po osamosvojitvi Slovenije pa, in to ne po lastni želji, tako rekoč poniknil. Največji vtis je med približno sto filmskimi vlogami pustil v filmih **Idealist** (1976) režiserja Igorja Pretnarja, **Vdovstvo Karoline Žašler** (1976) Matjaža Klopčiča, **To so gadi** (1977) Jožeta Bevca, **Deseti brat** (1982) Vojka Duletiča in **Nočne ladje** (2012) Igorja Mirkovića, čeprav ne gre spregledati niti njegovih drugih filmov, denimo Klopčičeve **Sedmine** (1969) in **Strahu** (1974), **Bitke na Neretvi** (1969) Veljka Bulajića, **Praznovanja pomladi** (1978) Franceta Štiglica, **Partizanske eskadrilje** (1979) Hajrudina Krvavaca, **V kreppljih življenja** (1984) Rajka Grliča, **Balkan Ekspresa** Branka Baletića in ne nazadnje noir kriminalke **Psi brezčasja** (2015) režiserja Mateja Nahtigala, ki ga je izjemno prijetno presenetil: »Moram priznati, da

sem fasciniran nad tem, kako je film posnet, s temi svojimi gro plani in zelo hitrim ritmom. Bil sem navdušen nad rezultatom, in če bi mu dal oceno med ena in pet, bi mu dal minus štiri, kar je za slovenski film zelo veliko, prav zaradi tega, ker je enkratno posnet. Filmsko in nedolgočasno. Veš, kakšna je tema, in ta tema je zelo dobro speljana. Če bi imel Nahtigal čas in denar in še kakšnega dobrega svetovalca, asistenta, bi bil to res enkratni film. Film nima veliko napak, samo to, da je bil posnet tako rekoč zastonj, da so se fantje zelo mučili in se je delalo 24 ur na dan. Presenetile so me kamera, luč, glasba, presenetljivo dobro je kadriran, manko tega filma je samo ton, ampak to je napaka, ki se zgodi, če ni veliko denarja in časa, sploh pa imamo v slovenskih filmih s tonom vedno probleme. Ni slovenskega filma, ki bi bil tonsko perfektno posnet. Glede na to, da so *Psi brezčasja* prvenec, da so imeli velike finančne težave in da so delali v nemogočih razmerah, je rezultat resnično presenetljiv. Režiser je tudi dobro vodil igralce in vsi so tudi izjemno dobro posneti.«

Svojega najljubšega režiserja med tistimi, s katerimi je sodeloval, Polič ni imel nikoli. Če bi izbiral, bi bil to Akira Kurosawa, po njegovem mnenju najboljši režiser, ki je bil zanj pomemben tudi zato, ker je leta 1976 predsedoval moskovskemu filmskemu festivalu. Tam je bil Polič nagradjen za vlogo v *Idealistu*, saj je bil, ko je bil rezultat neodločen, prav Kurosawa tisti, ki mu je dal svoj glas. Ker pa Polič s Kurosawo nikoli ni sodeloval, tako še vedno vztraja, da nima svojega režiserja, saj, kot to redno poudarja, nikoli ni bilo toliko dela, da bi ga lahko imel. »Če bi z nekom delal pet filmov, potem bi to lahko rekel. Drugače pa sem igral z nekaterimi režiserji malo več, z drugimi malo manj. Če Igor Pretnar ne bi umrl, potem bi bil to skoraj zagotovo on. Imela sva že scenarije za veliko filmov, potem pa ga je pobral rak. Pretnar je recimo en mesec bezljal naokoli z mano in moral z menoj še na nogometne tekme, da sva se dobro spoznala za *Idealista*. Potem pa je z mano takoj po *Idealistu* hotel delati še *Glorijo*, gledališki komad, ki ga Ranko Marinković, eden največjih hrvaških dramatikov, prej ni hotel dati nikomur, Pretnarju pa ga je dal takoj po

Nočni izlet

Po isti poti se ne vračaj

Mrtva ladja

tistem, ko mu je poslal snemalno knjigo. Vloga je bila enkratna. Zdi se mi, da je bila to moja življenjska igra, ki je nisem nikoli odigral. Verjetno bi bil Pretnar moj režiser,« razmišlja Polič, ki še vedno vztraja, da nima svoje najljubše filmske vloge: »Čisto odkrito vam povem, da nimam takšne filmske vloge, za katero bi rekel, da se je zelo rad spominjam. V preteklosti se je ogromno delalo po literarni predlogi, delali so se določeni sodobni filmi, ampak si niso nikoli upali iti do konca ali pa je šlo za metaforo filma. Zdaj se spominjam Klopčičevega **Oxygena** (1970), ki naj bi bil sodoben, revolucionaren film, ampak pustimo to, takih pravih sodobnih trilerčkov ni bilo, niti kakšne lepe romantične komedije, če govorimo o slovenskem filmu.«

Med režiserji, s katerimi je pogosteje sodeloval, je bil sicer prav Matjaž Klopčič. »Pri Klopčiču je bilo vedno vse perfektno, pripravljeno od a do ž, znal pa je izbirati tudi prave snemalce. Proti koncu je imel vedno Tomislava Pintarja. Imel je tudi vodje snemanja,

Idealist

ogromno asistentov. Zanj smo rekli, da ima vse, dušo, možgane in srce, samo jajc ne. Po domače povedano: manjkalo mu je strasti, malo umetniške svobode. Pri njem je bilo vse predvideno, vse se je držalo snemalne knjige in je redkokdaj šel mimo tega. Včasih ga je Pintar preslalomiral, da je posnel malo drugače, in ga nategnil tako, da potrebuje več sonca zaradi svetlobe, čeprav je hotel le drugačen ritem.

Klopčič je namreč imel manjše težave s filmsko ritmiko; pri njem je kader kar trajal in trajal, pa nisi vedel, zakaj,« se spominja Klopčičevega načina dela, pri tem pa ne more mimo primerjave, kako je snemanje potekalo včeraj in kako poteka danes. »Nekaj gnilega je v slovenskem filmu, največji problem pa je scenarij. To je po moje rak rana, dobra zgodba je pol filma, še ena rak rana pa je to, da se dela samo še scenarije, ne pa tudi snemalnih knjig. Zunaj brez snemalne knjige nimaš kaj. In potem si rečeš, pa snemajte, kar hočete. Včasih se je delalo malo bolj profesionalno, kljub temu da so bili drugi časi. Bile so snemalne knjige, ekipe so bile prijateljske, vendar se je bolj pazilo pri odnosu igralec-režiser, danes pa imam občutek, kot da prideš v en totalen kaos. V tujini je odnos igralec-režiser dogovorjen, tudi to, kdo govori na sceni. Na sceni, ko se snema, govorijo režiser, snemalci in tisti, ki je pred kamero, torej igralec, drugi ne smejo reči ne bu ne mu, lahko samo dihajo. Tukaj pa vsi govorijo, blebetajo. Tega se sicer navadiš, a je težko. Jaz sem vedno za vsako zajebancijo, ampak pri filmu je čas zelo važen. Saj zato po moje delam le tu pa ta,« ugiba Polič, ki še vedno ni dobil odgovora na vprašanje, zakaj je po osamosvojitvi Slovenije ostal brez vlog

v slovenskih filmih, če se je že kakšna pojavila, pa je bila tako majhna, da se je komaj spomni. »Če bi sestavil skupaj vse moje vloge v slovenskih filmih po osamosvojitvi, ni vsega skupaj za eno dobro vlogo. Enako velja za Mileno Zupančič. Nas so izbrisali. Ne znam si odgovoriti na vprašanje, zakaj me ni, zelo dobro pa vem, kaj znam še zmeraj, saj sem potem še delal ter na Hrvaškem in v Srbiji tudi kaj naredil. V Sloveniji pa ne, dobesedno odpisali so nas, in to v za igralca najlepših, najboljših, najustvarjalnejših letih. Od 50. leta naprej so zlata leta za igralca, to se pravi, da so mi ukradli film v Sloveniji.«

In tako kot nima življenjske vloge in svojega režiserja, tako nima niti svojega najljubšega filma, čeprav bi mu, vsaj glede na ton, s katerim se spominja *Idealista*, morda pripisali prav tega. »Vedno govorim, da svojega filma kot igralec še nisem posnel, da nimam filma. Mislil sem, da se bo to po osamosvojitvi kaj odprlo, se je pa zaprlo. Imam ta problem, da od osamosvojitve tako rekoč nič več ne delam v Sloveniji,« je poleg slovenskega filma kritičen tudi do tega, kako ta ravna z dobrimi slovenskimi igralci. »Sem igralec sodobnega izraza. Vidim se v sodobnem filmu, v filmu, kot so *Psi brezčasa*. Vidim se v filmih sodobnega trenutka, ampak imam to smolo, da se je zgodilo, kar se je – da se je Slovenija osamosvojila. To nima nič z osamosvojitvijo, ima pa s tem, da je videti, kot bi kdo rekel: Rac pa ne. Pa sem spraševal, ali sem kaj naredil slovenskim režiserjem, da me nikakor nočejo. Nekoč sem celo izjavil, dobro, me pa vzemite vsaj za kakšnega dedka, čeprav sem bil še v 50. letih, drugič pa ugibal, da bom zdaj mogoče igral kakšne

Vdovstvo Karoline Žašler

Praznovanje pomladi

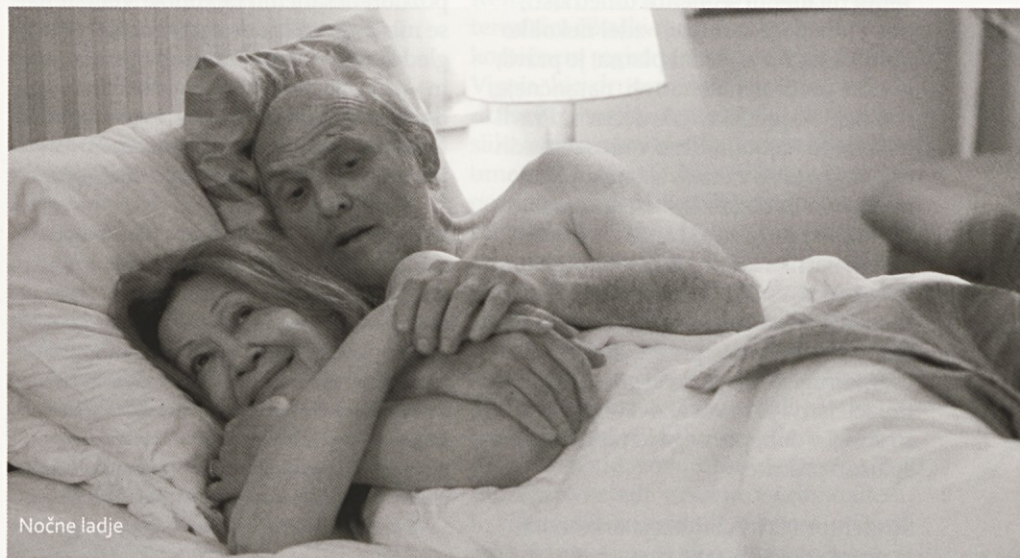
Osvajanje svobode

zapite očete, a sem bil prepričan, da bomo igrali v sodobnih filmih. Trenutno na primer igram predstavo *BMR (Boris, Milena, Radko)*, ki je filmsko napisana. Kaj hočeš boljšega, kot je tema, da se 77-letnik zaljubi v 69-letno žensko, njen mož, 73-letnik, pa trpi. Onadva sta zaljubljena in fukata vsepovsod, seks gor, seks dol, jebemu mater, in so trije stari, med katerimi ga dva konkretno serjeta, en pa konkretno trpi. Zgodba je fantastična, filmska – kar kliče po filmu. Enkrat sem rekel tudi, naj grejo slovenski režiserji na sodnijo, ker je tam toliko zgodb, da ne bodo vedeli, kaj izbrati – komične, tragične ... Pa *Zid, jezero* Dušana Jovanovića je čudovita romantična tragikomična zgodba, krasna, idealna, o paru, ki se skrega in si preko stanovanja sezida zid in komunicira samo skozi kamin. To je zgodba, ki je narejena za film. Pa tudi glede politike imaš pri nas na tone materiala. Če bi bil režiser, bi lahko metal kocko, kateri politični film bi posnel,« pravi, a se z režijo in scenaristiko vseeno ne bi ubadal. »Znam pisati, zelo dobro pišem, vendar sem rekel, da se ne bom ukvarjal še s tem. Pa mi je žal, da se nisem, ker bi se lahko. Ampak sem rekel ne in se dolgo nazaj odločil, da bom samo igralec, ker sem mislil, da bom s tem pokazal največ, torej tisto, kar najbolje znam. Saj sem tudi režiral eno igro, a sem rekel dovolj, ker sem ugotovil, da to ni zame – mi je pokradlo toliko živcev, pa še moj odnos do igralcev je preveč diktatorski.«

In kaj zdaj, kaj danes? »Že štiri, pet let govorim z vsakim režiserjem, če me le hoče poslušati, zakaj ne bi posneli teh dveh zgodb, *Zid, jezero* in *BMR*, a imam občutek, da se režiserji bojijo igralcev,

igralskih filmov. Nek režiser mi je enkrat, ko sem ga vprašal, zakaj me ne angažira, rekel, da zato, ker sem preveč dober. Pa sem se začudil: 'Oprosti, kaj si rekel zdaj?', in mi je odgovoril: 'Ti si tako dober filmski igralec, da ne najdem tistih zraven.' 'Kakšne kozlarije pa ti govoriš, kako lahko tako razmišljaš, to je katastrofa. Bi moral biti slabši?' In on meni, da bi bilo fajn. Potem pa naj grejo vsi skupaj v rit, v božjo mater. To me jezi,« ni ravnodušen Polič, ki je k svojim številnim nagradam zdaj primaknil

še nagrado bert za življenjsko delo na področju igre; podelilo mu jo je Društvo slovenskih filmskih režiserjev. »Zakaj mi to podelujete, kje pa ste, saj nikoli niste delali z mano,« se sprašuje, ker, tako on, ne ve, zakaj jo je dobil: »Sem pa rekel, veste kaj, dajte zraven te nagrade, ko smo vsi že toliko stari, pa še tako malo se dela v Sloveniji, obvezno scenarij, po katerem bo posnet film, nagrajencu pa zraven vsaj osrednjo vlogo.« Pri 73 letih, kolikor jih danes šteje Polič, bi bil res že čas, da jo končno dobi.

Nočne ladje